

Nefret söylemi nedir? Hangi unsurları içerir?

Bir kişinin ya da grubun, etnik kimliğini, dinini, dilini, cinsiyetini, cinsel yönelimini, cinsiyet kimliğini, yaşını, engellilik durumunu ve benzeri özelliklerini hedef alan, olumsuz ve saldırgan ifadeler, nefret söylemini oluşturur. 1997’de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin kabul ettiği tavsiye kararında, nefret söylemi, şöyle tanımlanıyor: “İrkçî nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi.” Ancak nefret söyleminin evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı yok. Türk Ceza Hukuku’nda ise uluslararası hukukla uyumlu bir nefret suçu tanımı bulunmuyor. Nefret söyleminde ayrımcılığa eşlik eden düşmanlık ifadeleri de sıklıkla kullanılıyor. Nefret söyleminin hedefinde ise toplumsal, siyasal ya da yasal olarak dışlanan kişi ya da gruplar yer alıyor.

Medyada nefret söyleminin yaygınlaşması ne gibi sonuçlar doğurur?

Medya, toplumların bilgi edinmelerinde ve bireylerin fikir oluşturmalarında rol oynar. Dolayısıyla medyada yer alan önyargıya dayalı, düşmanlaştırıcı ve hedef haline getirici her ifade, nefret söylemini pekiştirir. Nefret söyleminin yaygınlaşmasıyla medyada ayrımcılık da yaygınlaşır ve aktarılan haberlerle “ötekiler”e karşı beslenen önyargılar pekiştirilir. Aşağılama, etiketleme, küfür, hakaret, abartı vb. taktikler içeren görsel, yazılı ve sözlü medya “ötekiler”in hedef haline gelmesini kolaylaştırır. Bu bağlamda tek bir kişi ya da gruba yöneltilmiş gibi duran nefret söylemi, genel olarak tüm “ötekilere” yönelir ve bu grupların daha da güvencesiz ve korunmasız hissetmelerine yol açabilir. Sonuç olarak nefret söylemini yaygınlaştıran medya, toplumsal kutuplaşmayı da besler.

Türkiye’de ve dünyada medyada nefret söylemiyle nasıl mücadele ediliyor?

Türkiye’de nefret söylemini doğrudan yasaklayan anayasal bir düzenleme bulunmuyor. Özellikle yazılı basındaki nefret söylemini ağırlıklı olarak Hrant Dink Vakfı ve Kaos GL izliyor ve raporluyor. Böylece etnik ve dini kimliklere yönelik ayrımcı dil, cinsiyetçi ve homofobik söylem ve nefret söylemi içeren haberleri görünür kılıyorlar. Dijital medyada ise nefret söylemini görünür kılmak için yeterli izleme mekanizması yok. Ancak örneğin hükümet yanlısı dijital medyada yayılan nefret söylemine karşı, muhalefet çevreleri karşıt söylem yaratarak bu ifadelerle dikkat çekebiliyor. Ayrıca, Türkiye Etik Gazetecilik Koalisyonu’nun (CEJT) gazeteciler tarafından hazırlanan nefret söylemi ve ayrımcı dil sözlüğü var. İrkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) ise ülke bazında izleme çalışmaları yürüterek, her beş yıllık dönemde üye devletlerin ırkçılık ve hoşgörüsüzlük açısından durumunu inceliyor ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri oluşturuyor.

Nefret söyleminden arınmış bir medya için neler yapılabilir?

Öncelikle Türkiye’de mevcut mevzuat nefret söyleminin doğrudan ifadesini içermeli ve nefret söyleminin kapsamını mümkün olduğunca kişi ve konu bazında genişletmeli. Medya takibi yapan STK’lar ise nefret söyleminin tüm mecralarda görünür kılınması için devletten bağımsız bir özdenetim organı kurabilir ve bunu geliştirebilir. Gazeteciler, akademisyenler, avukatlar, STK temsilcileri ve insan hakları savunucuları nefret söylemine karşı koyabilmeyi sağlayacak bir mekanizma yaratmak için ortak bir platform ve/veya koalisyon altında birlikte çalışmalı, nefret söylemini düzenli ve devamlı bir şekilde izlemeli ve raporlamalı. Bu raporlar, ortak

stratejiler ve politikalar geliştirebilmek için hükümet, Meclis, kanun yapıcılar, yerel yönetimler, medya düzenleme kurumları, mesleki dernekler, medya okuryazarlığı eğitimcileri ile paylaşılmalı.